

Regyelmes Uram!

Az ausztriai és porosz jogi vizsgálókról tett minapi részletes jelentésem kiegészítésül van szerencsém egyelőre Brazzoroszágot, Svájcot és Angliát illetőleg a következőket jelenteni és egyszerre mind megemlíteni, hogy ezek közül a hazai vizsgálati rend, épügy mint az osztrák-és a porosz-különösen érdekes részeket tartalmaz.

Brazzoroszágról.

A magasabb igazságügyi és közigazgatási szolgálatra vonatkozó vizsgák, valamint az ezekre vonatkozó előkészület ügyében intézkedő 1899. évi július hó 4-én kelt legfelső elhatározás a következő intézkedéseket tartalmazza:

1. §. A bírói, államügyész, közjegyzői hivatalra továbbá a belügyre vagy a magasabb pénzügyi szolgálatra ügyszintén az ügyvidégre való képesítés két vizsgálattal tétellel szeresztetik meg. Az első vizsgálata való becsátás egy közbenso (alapvizsga) vizsgát tételre fel.

2. §. Az első vizsga tárgyai:

1. német polgári jog,
2. kereskedelmi és váltójog,
3. hazai jogfejlődés,
4. polgári perrendtartás,
5. büntető jog,
6. büntető perrendtartás
7. államjog és a nemzetközi jog fő elvei

- 8. katholikus és protestáns egyházi jog,
- 9. közigazgatási jog,
- 10. közigazgatástan és közigazgatási politika,
- 11. pénzügytan.

(E tárgyak általában oly terjedelemben tárgyalva a vizsgáknak, a mely terjedelemben előadottnak. :)

3. §. Az alapvizsga tárgyai :

- 1., Római jogtörténet és a római magánjog rendszere,
- 2., Német jogtörténet és a német magánjog elemei,

4. §. Az alapvizsga a harmadik felév eltelté előtt le nem tehető.

Az első vizsgára csak az bocsáttatik, a ki az alapvizsga után még legalább három felévet a jogi tanulmányoknak szentelt.

5. §. Az alapvizsga és az első vizsga az országos egyetemek székhelyein tétetik le. E végből mind a három egyetem székhelyén vizsgabizottság szerveztetik.

6. §. A vizsgáló-bizottság a magasabb igazságügyi vagy közigazgatási szolgálat egy tisztviselőjéből mint elnökből és a vizsga ügyvezetőjéből továbbá a szükséges számú vizsgáló tagokból. Vizsgáló-tagokká rendszerint egyetemi tanárok neveztetnek, de igazságügyi és közigazgatási tisztviselők is kinevezhetők.

7. §. A vizsgálat helyét a jelölt szabadon választhatja.

ⁿÜlésüfolttság esetében a jelöltek egy része más vizsgáló helyre utasítható.

10. §. Az alapvizsgára valamint az első vizsgára való bocsátásra irányuló kérvények a vizsga hely vizsgára bocsátó bizottságához intézendők. E vizsgára bocsátó bizottság

/.

a dekanból és a jogi karnak általa meghívott két tárgyból áll.

14. §. Az a jelölt, a ki a körbenso vizsgát ki nem állotta, a vizsga ismétlésére csak az esetben bocsátható, ha legalább egy újabb felévet hallgat.

17. §. Az első vizsga részben írásbeli, részben szóbeli.

18. §. A vizsga írásbeli részénél a jelölt több feladatot kap, a melyeket bizonyos meghatározott idő alatt, zárt helyen, felügyelet mellett azonnal feldolgozni köteles.

A feladatok a három vizsgázó helyen egyformák.
Segítségül csak kifejezetten megengedett könyvek használhatók.

27. §. A második vizsgóra való bocsátás előtt 3 év előkészítő szolgálatot kell végezni.

35. §. A második vizsga évenként egyszer, december hónapban oly helyeken tehető le, a melyek valamely „Kreisregierung”-nak székhelyeül szolgálnak.

A vizsgálati helyek közelebbi meghatározása és a jelölteknek az egyes vizsgahelyekhez való utasítása évenként ministeri elhatározással történik.

(E szerint második nem tartatik szükség szerint mindazon helyeken, a melyek „Kreisregierungs”-nak székhelyei.)

38. §. A második vizsgóra való bocsátási kérvénynek elbírálása azt a kormányhatóságot illeti, a melynél a jaggyakornoknak a második vizsgát le kell tennie!

39. §. A második vizsga megtartásával minden vizsgáló helyen igazságügyü és közigazgatási tisztviselőkkel szervezett vizsgáló-bizottság bízatik meg.

Az elnöklest az illető helyből való rangidős tag viszi.

40. §. A vizsga irásbeli.

41. §. A vizsga tárgyai:

Első osztály.

- 1.) polgári jog, biradalmi (magánjog, kereskedelmi, váltó, csádjog etc.) és országos jog,
- 2.) polgári törvénykezési jog, végrehajtási és csádeljárással,
- 3.) büntető jog,
- 4.) büntetői fenntartás,

Második osztály.

- 1.) Bajorország és a Német biradalom közjoga,
- 2.) katolikus és protestáns egyházjog,
- 3.) közigazgatási jog,
- 4.) közigazgatásigtan és szociális törvényhozás,
- 5.) állami fenntartás,

42. §. A vizsga mindkét osztályban 5 napig tart.

43. §. A feladatokat az állami ministerium jelöli ki.

46. §. A dolgozatok megítélésüül külön bizottságok működnek. Az első osztálybeli dolgozatok megvizsgálására az orsz. főtörvénysekkel, a második osztálybeli dolgozatok megítélésére a közigazgatási bíróságnál alkottatik a bizottság.

Az ezen legfelső elhatározás végrehajtása tárgyában 1899. évi július hó 6-án kibocsátott ministeri rendelet

a következőket tartalmazza:

17. §. Ha ministeri rendelettel az elnök helyettesítéséről gondoskodás nem történt, úgy akadályoztatás esetén a jogi kar dékánja által helyettesítettik, és ennek akadályoztatása esetén a bíróságnak szolgálat szerint legidősebb tagja által.

18. §. A vizsgáló-bizottság tagjai - a mennyiben jogtanárok - az általuk előadott tárgyakra hivatkoznak meg. De kötelesek az elnök rendelkezése más tárgyakból is vizsgálni.

Minden tag kérdéseket intézhet azon tárgyból is, a melynek vizsgálatával meg nem bízott.

19. §. Az elnök vagy a vizsgálóbizottsági tag nem vehet részt az oly vizsgán, a hol oly jelölt vizsgálódik, akivel . . . rokonságban vagy sógorságban van.

20. §. Ha valamely egyetem székhelyén két vizsgálóbizottság szerveztetett; úgy az egyik bizottság elnöke az egész vizsgáinak fővezetését átveszi.

37. §. Az összes bizottsági tagok kötelesek a vizsgán végig jelen lenni . . . . .

40. §. Az első vizsga írásbeli részében a jelölt rendszerint négy dolgozatot kap. Tartalmuk valamennyi vizsgatárgy köréből vehető.

A feladat tárgyát rövid jogi esetek kidolgozása, és elméleti tartalmú kérdések megfejtése képezi.

41. §. A négy országos egyetem jogi facultásai vagy egyes tagjai, évenként felhivatnak, hogy bizonyos

tárgyakra névre feladatokat javaslatba hozzonak.

A ministerium állapítja meg, hogy ezek közül mely dolgokat tűzessenek ki.

Svájc.

A berni kanton kormányzó tanácsa 1887. évi március 5-én a „Patentprüfung der Fürsprecher und Notare” ügyében a következő szabályzatot adta ki:

I.

Patentprüfung für Fürsprecher.

(Ugyvidéki vizsga.)

1. §. A vizsga egy elméleti és egy gyakorlati vizsgából áll.
2. §. Az elméleti vizsgára való becsátáshoz szükséges a gymnasiumi érettségi vizsga bemutatása . . . . .
3. §. Az elméleti vizsga egy szóbeli és egy írásbeli vizsgából áll.

A szóbeli vizsga a következő tárgyakra terjed:

- 1.) Általános jogtan,
- 2.) Római jog,
- 3.) Német jog történetileg és dogmatikailag,
- 4.) Büntetőjog,
- 5.) Államjog és nemzetközi jog,
- 6.) Közigazgatásjogtan,
- 7.) Egyházjog.

Az írásbeli vizsga ezen tárgyak anyagából vésetik.

Az írásbeli dolgokat xánt helyen tartatják.

4. §. A gyakorlati vizsgára való becsátatás előtt a jelöltnek igazolnia kell, hogy

- 1.) polgári köztisztességet élvez,
- 2.) nagykorú,
- 3.) három éven át jogi tanulmányokat hallgatott valamely főiskolán és ez idő alatt legalább egy collegiumot hallgatott a svájci történelemből,
- 4.) legalább egy éven át állandóan dolgozott oly valamely gyakorló ügyvédnél, a ki bérni patenssel van ellátva,
- 5.) az elméleti vizsgát kellemő sikerrel letette.

A kik jogi téren kiváló munkásságukkal tüntetik ki magukat, a vizsgálobizottságnak egyhangú javaslatára a főbizottság határozatával a 3. és 4. alattiak igazolása nélkül gyakorlati vizsgára bocsáthatók.

5. §. A gyakorlati vizsga áll:

I. Egy szóbeli vizsgából, a melynek tárgyai:

- a.) a kantonban érvényes magánjog,
- b.) a kantoni és szövetségi polgári perrendtartás, a végrehajtási és csőd eljárással,
- c.) kantoni és szövetségi közbizonyosság,
- d.) svájci vám és kantoni adószabályok,
- e.) bérni jogtörténet.

II. Írás helyen kidolgozott írásbeli dolgozat a büntetőjog köréből vett tárgyról.

III. Ugyanígy dolgozat a magánjog köréből.

IV. Valamely polgári perben ítéletet megelőző érdemleges intézkedés szerkesztése írás helyen.

V. Valamely ítélettel eldöntött polgári pernek főtörvényszék előtt való előadása.

6. §. A vizsgálobizottság a főtörvényszék által 4 főre neveztetik ki és egy elnökből 6 tagból és a titkárból áll.

Anglia.

A körszolgalat minden ágára különleges felvételi vizsgák képesítenek, a melyeket az illető körszolgalat szervei tartanak meg.

A ki barrister akar lenni (vagyis oly ügyvéd, a ki a bíróság előtt a szóbeli érdemleges tárgyalásokat viszi), annak mindenképpel valamely „Inn of Court” (jogi képzés eszközését szolgáló hatóságú jogokat gyakorló jogász-társaság) tagjának kell lennie.

A végül az illető ismét felvételi vizsgát tesz, a melynek tárgyai: a.) angol nyelv, b.) latin nyelv, c.) angol történet.

Azok a kik a britt kiradalom bármely egyetemén nyilvános vizsgát állottak ki, valamint a kik a tengerészek vagy szárazföldi tiszti karba avagy a consuli szolgálatba etc. való felvételi vizsgát kiállottak, - ha egyébként nem disqualificált egyének - az illető Innél különös felvételi vizsgát tenni nem kénytelenek.

A vizsgáló-biztosok testülete (^{board} ~~Board~~ of examiners) bizonyos egyletekben egészben vagy részben mentességet adhat a vizsgák alól. Így az Indiában születettek Latinból felvételi vizsgát nem tesznek. Az új barristerok, ha már 3 évig működnek az angol barristereknek ismerhetők el a nélkül, hogy bármely vizsgát tennének, ha az Innék három összejöveteli terminusán részt vettek. A solicitorok (a szóbeli érdemleges tárgyalások előkészítésével foglalkozó ügyvédek) ha a minőségben részen működnek, a vizsgák alól egyáltalán felmenthetőek stb.

A felvételi vizsga után a felvétel az illető Innéknál úgy történik, mint nálunk valamely kaszinóba. Két előbb-kellő tag ajánlatát kell megszerezni. A felvétel így is az

Inn discretiojától függ.

Ér. i. a. szerint 4 Inn of court létezik.

1.) Lincoln's Inn, 2.) Middle Temple, 3.) Inner Temple,
4.) Gray's Inn. Mind a négy Londonban van a főbírásdórok
közelében.

É. felvétel megengedése után magas díjak fixetudók.

É. Innokban rendszeren évente 3-4 hétig tartó (a főbí-
rásdógi főtárgyalások terminusainak megfelelően) terminus van, a
mikor is az Inn tagjai hat napon át az illető Innokban köte-
lesek a közös esti ebédeken részt venni. -

Árónak, kik egyidejűleg az oxfordi vagy cambridgei
egyetemek hallgatói, elég, ha az egyes terminusokban 6 nap helyett
3 napot töltenek illetőleg étkernek az Innban. -

É. felvételtől számítva 12 terminus közös étkeréseiben
való részvétel a vizsgákon kívül kötelező előfeltétel arra, hogy
valaki barristerre lehessen. -

É. felvétel után az előszabott vizsgák akkor te-
hetők le, a mikor azokra a jelölt jelentkezik.

É. vizsgák:

I. római jog,

II. angol és gyarmati jogi alkotmány és jogtörténet,

III. angol büntetőjog, angol polgári és bűnvádi per-
rendtartás,

IV. angol magánjog (a kereskedelmi joggal). -

É. kik igazolják, hogy valamely britt egyetemen a
római jogból vizsgáztak, a római jogból vizsgát tenni nem
kötelesek. -

Minden társza külön vizsgáló-bírási testülettel
(: ^{board} board of examiners :) bír, a mely az illető Innbeli felolva-
sók és ezek assistenseiből áll. É. vizsgáló-bírásokkal a

jogi oktatói tanács nevei ki és őket bármikor elmozdíthatja.
A vizsgák jó részben írásbeliek, bizonyos terminusokban verseny-
vizsgák is tartatnak.

A vizsgatárgyakból az Innekben a felolvasók és
azok assistensei rendszeres előadásokat tartanak. Ezek hall-
gatói számára azonban nem kötelező. Rendszerint külön correpeti-
torok segítségével szokott az előkészület történni. Ezen kívül
ajánlva van, hogy az Inn tagjai solicitorok, majd pedig
barristerok mellett gyakorlat képzést szerezzenek.

Ha a jelölt a fenn említett 12 terminuson részt
vett, az előzetes vizsgákat sikerrel letette, folyamodik az
Innhez, hogy barrister lehessen. Az Inn of court discre-
tioja szerint határoz, számbavevve, hogy az illető gentleman.

Rövid összefoglalása a dolgoknak az, hogy Angliában
az igazságügyi qualificatio az elite jogászok birtokában levő
autonomia kezében van. A vizsgákat csak Londonban tartatják.
Vizsgabirtosokul csak tanári teendőt végző jogászok szerepelnek.

Az ekkép adott qualificatio csak a szoros értelemben
vett Angliában hatályos. Írlandra, Skóciára és a gyarmatok-
ra a tanulási qualificationnak külön-külön rendszere van.

Mindemellett Kegyelmes Uram csak megerősíthetnek abban,
hogy a.) az elméleti vizsgáinknál tanároknak kell praedominálniok;
b.) hogy elméleti vizsgabizottság minden egyes meglévő jogi
főiskola székhelyén szervezendő.

c.) hogy a vizsgák száma tovább már nem exorbitandó.

Legmélyebb alázattal

Excellentiad legalázatosabb szolgója és híve

Budapest, 1903. évi február hó 16

Orbán János